

BILAGA 3

GRUNDER FÖR LÄROPLANEN OCH FÖR FRISTÅENDE EXAMEN INOM DEN YRKESINRIKTADE GRUNDUTBILDNINGEN (godkänd i direktionen 30.9.2005)

4

BEDÖMNING AV DE STUDERANDE

4.1

SYFTET OCH MÅLET MED BEDÖMNINGEN

Utöver vad som bestäms i lagen om yrkesutbildning (L 601/2005, 25 §) skall bedömningen förstärka utvecklingen av de studerandes självbild och deras växande som yrkesmänniskor. Förutom att handleda de studerande skall bedömningen ge information om de studerandes kunnande till lärarna och arbetsgivarna samt göra underlag för ansökan till fortsatta studier.

4.2

GENOMFÖRANDE AV BEDÖMNINGEN

Förutom genom annan form av bedömning skall de studerandes yrkeskunnande bedömas på basis av yrkesprov (L 601/2005, 25 §). Utbildningsanordnaren skall inom ramen för sin läroplan utarbeta en helhetsplan för bedömningen av de studerande, till vilken skall höra en plan för genomförande och bedömning av yrkesproven som har godkänts av ett för ändamålet tillsatt organ (L 601/2005, 25 a §).

Alla studiehelheter i enlighet med läroplansgrunderna som ingår i de studerandes studier skall bedömas och det centrala kunnandet i studiehelheterna för alla yrkesinriktade studier visas genom yrkesprov som har formen av arbetslivshelheter, d.v.s. genom att utföra praktiska arbetsuppgifter (se punkt 4.3)

Utöver vad som bestäms i lagen och förordningen om yrkesutbildning (L 601/ 2005, 25 §, F 603/ 2005, 10 §, 11 §) skall de studerande bedömas kvalitativt genom att deras kunnande jämförs med målen för respektive studiehelhet och med de bedömningskriterier som är baserade på målen. Bedömningen skall basera sig på de studerandes självvärdering och utvärderingssamtal. I utvärderingssamtalet skall delta den studerande och de personer som nämns i lagen om yrkesutbildning (L 601/ 2005, 25 b §). De studerandes uppnående av målen för studiehelheterna stöds genom bedömning av studieperioderna.

Bedömningsmetoderna skall väljas så att de mäter hur de uppställda målen har nåtts, lämpar sig för de studiemetoder som har använts och stöder de studerandes lärande. Eftersom de studerande kan visa sitt kunnande på olika sätt, skall de också kunna visa sitt kunnande på annat sätt än enbart i skrift. Speciellt när det gäller handikapp, sjukdomar och därmed jämförbara inlärningsvärigheter, t.ex. läs- och skrivsvårigheter, måste man använda den bedömningsmetod som bäst passar den studerande.

Alla studerande och alla som deltar i bedömningen skall innan studierna inleds informeras om bedömningsprinciperna och deras tillämpning, bl.a. om syften, mål och kriterier, om vitsordsbildningen, vitsordsskalan och kravnivåerna, om förnyande av studieprestationer, höjning av vitsord och studier som förutsätts för att kunna avancera i studierna, om bedömning av inläring i arbetet och yrkesprov, om rättelse av bedömningen, erkännande av kunnande samt om sparande av vitsord och om innehållet i studiekort och examensbetyg.

4.3 YRKESPROV

Utöver vad som i lagen och förordningen om yrkesutbildning (L 601/2005, 25 §, 25 a §, 25 b §, F 603/2005 5 §) bestäms om yrkesprov, organ för yrkesprov, bedömning av yrkesprov, bedömare, kvaliteten på platsen för yrkesprov och skydd i arbetet skall yrkesproven planeras, genomföras och bedömas i samarbete mellan läroanstalterna och arbetsplatserna på basis av läroplansgrunderna. I genomförandet av yrkesproven kan det nationella yrkesprovsmaterialet för enskilda examina utnyttjas.

4 BEDÖMNING AV DE STUDERANDE

Yrkesprov skall genomgå i alla studiehelteter som ingår i de yrkesinriktade studierna, även i övriga valfria studier som ingår i de yrkesinriktade studierna, om dessa är yrkesinriktade. Separata yrkesprov skall inte genomföras i gemensamma studier eller valfria studier. Enligt vad utbildningsanordnaren beslutar kan yrkesprov också genomföras i valfria studier, om dessa är yrkesinriktade.

Yrkesproven kan gälla en eller flera studiehelteter på en gång eller en del av en studieheltet.

Yrkesproven skall bedömas enligt föremålen för bedömning i enlighet med punkt 4.4 Föremål och kriterier för bedömningen.

Yrkesprov skall genomföras under hela utbildningstiden så att de studerande före yrkesprovet har haft möjlighet att förvärva det kunnande som bedöms i yrkesprovet och så att de har möjlighet att förbättra sin prestation på basis av den feedback de får i samband med yrkesproven. Den plan för genomförande och bedömning av yrkesprov som organet för yrkesproven har godkänt skall innehålla principer för sammanjämkande av yrkesprov och inläring i arbetet. De studerande skall ha möjlighet att genomgå yrkesprov utomlands, om vilket skall avtalas på förhand.

Utöver det som i lagen och förordningen om yrkesutbildning (L 601/2005, 25 c §, F 603/2005, 3 §) bestäms om information om studierna, skall utbildningsanordnaren se till att de studerande får det stöd och den handledning de behöver för yrkesproven. De studerande skall få stöd och handledning före yrkesproven, under yrkesproven och efter yrkesproven i form av handledande feedback.

4.4

FÖREMÅL OCH KRITEIRIER FÖR BEDÖMNINGEN

Föremålen och kriterierna för bedömning skall härledas från de mål som anges i läroplans- och examensgrunderna. Föremålen för bedömningen är de gemensamma betoningarna och den för alla branscher gemensamma kärnkompetensen, behärskandet av arbetsmetoder, redskap, material och arbetsprocesser samt skyddet i arbetet och den kunskap som ligger till grund för arbetet.

I det följande definieras kunnande på nivåerna nöjaktiga, god och berömlig och på basis av dem fastställer läroanstalterna bedömningskriterierna för studiehelteterna.

Nöjaktiga:

De studerande skall kunna sysselsätta sig inom det yrkesområde som motsvarar examen och utbildningsprogrammet och sköta uppgifter som motsvarar utbildningsprogrammet, oavsett smärre brister i skickligheten och kunskaperna. De studerande skall kunna använda de vanligaste arbetsmetoderna, arbetsredskapen och materialen och behärska de grundläggande arbetsuppgifterna inom branschen. De studerande skall kunna fungera i miljöer och situationer de är bekanta med. De skall kunna tillämpa inhämtade färdigheter och för arbetet relevanta kunskaper i inövade, ofta återkommande situationer. De skall under handledning kunna söka fram kunskap som gäller arbetet och begripligt kunna återge det muntligt eller skriftligt. De skall kunna utföra de uppgifter de tilldelats och bedöma sig själva och sitt arbete. De studerande skall iaktta arbetstider, säkerhetsföreskrifter och andra anvisningar och överenskommelser samt rådgöra om avsteg från dessa.

Goda:

De studerande skall kunna använda de allmänna arbetsmetoder, arbetsredskap och material som hänför sig till branschen och utbildningsprogrammet. De kan sköta de centrala uppgifterna som ingår i utbildningsprogrammet. De studerande skall reda sig i olika slags situationer och grupper och tillämpa sina färdigheter och för arbetet relevanta kunskaper i nya situationer. De skall kunna klassificera, jämföra och organisera inhämtat vetande och bearbeta det så att det är användbart. De studerande skall kunna gestalta sitt arbete som en helhet och också beakta arbetsplatsens speciella behov. De skall tillämpa gällande regler och anvisningar i olika situationer och iaktta föreskrifterna om säkerhet i arbetet. De studerande skall självständigt kunna utföra arbetsuppgifter som de tilldelats och kunna utvärdera sig själva och sitt arbete mångsidigt. De studerande skall kunna bedöma information med avseende på riktighet och tillförlitlighet.

Berömliga:

De studerande skall kunna välja de för sitt arbete bäst lämpade arbetsmetoderna, arbetsredskapen och materialen och använda dem på rätt sätt. De skall kunna utvärdera och vidareutveckla sitt arbetssätt. De skall agera aktivt och konstruktivt i olika situationer och i samverkan med olika grupper. De studerande skall finna

4 BEDÖMNING AV DE STUDERANDE

nya problemlösningar och klara upp konfliktsituationer. De studerande bör självständigt kunna utföra också andra än förelagda uppgifter. De bör kunna utveckla sitt arbete, sin arbetsmiljö och säkerheten i arbetet samt mångsidigt bedöma sig själva och utveckla sin beredskap att verka under förändrade förhållanden. De studerande skall kunna bedöma inhämtad information vad gäller dess riktighet och tillförlitlighet. De skall kunna klassificera, jämföra och organisera sitt vetande, bearbeta det för användning och dra slutledningar av det. De skall kunna gradera frågor i angelägenhetsordning, göra upp planer och begrunda effekterna av olika alternativ för att kunna välja det lämpligaste i respektive fall. De studerande skall i sin verksamhet kunna beakta arbetsplatsens specialbehov. De skall kunna se sitt arbete som en del av den verksamhet som bedrivs på arbetsplatsen och i hela dess verksamhetsmiljö.

4.5

ERKÄNNANDE AV KUNNANDE

Utöver bestämmelserna i lagen och förordningen om yrkesutbildning (L 601/2005, 30 §, F 603/ 2005, 12a §), bör man genom erkännande av kunnande undvika överlappningar och förkorta studietiden. Erkännandet av kunnande skall underlättas genom att utveckla för ändamålet lämpliga bedömningsmetoder.

Vid övergång från en examen till en annan eller från gymnasium till yrkesutbildning på andra stadiet skall åtminstone de slutförda gemensamma studierna och de valfria studierna räknas till godo.

Vid läroanstalten skall man kontrollera att de studier eller på annat sätt förvärvade kunnande som skall erkännas motsvarar läroplansgrunderna i fråga om mål och centralt innehåll. Vid behov bör överensstämmelsen påvisas med prov. Om inget vitsord för studiehelheter eller på annat sätt förvärvat kunnande som täcker en hel studiehelhet har getts, skall en bedömning göras.

En del av en studiehelhet bör även kunna räknas till godo utan vitsord. Yrkesprov som gäller en del av en studiehelhet skall godkännas som en del av yrkesprovet för studiehelheten, om bedömningsuppgifterna för de på detta sätt genomförda yrkesproven har sparats enligt punkt 4.7. När de studerandes tidigare studier eller studier som samtidigt bedrivs vid en annan läroanstalt

eller på annat sätt förvärvat kunnande godkänns att kompensera en full studiehelhet, skall det givna vitsordet införas i avgångsbetyget. Tidigare yrkesprov som täcker det centrala kunnandet i en hel studiehelhet och vitsorden för dessa antecknas i yrkesprovsbetyget. Skulle vitsordsskalorna vara olika använder man det omvandlingsschema som finns i punkt 4.6. Namnet på den läroanstalt som givit vitsordet skall noteras i betyget.

4.6 VITSORDSSKALAN OCH OMVANDLING AV VITSORD

1. VITSORDSSKALAN

Beträffande vitsordsskalan gäller bestämmelserna i förordningen om yrkesutbildning (F 603/2005, 10 §).

2. OMVANDLING AV VITSORD

De studerande skall bedömas enligt bedömningspraxis vid den läroanstalt där studiehelheterna eller delar av dessa genomförs. Om läroanstalternas vitsordsskalor är olika, skall den läroanstalt som erkänner kunnandet omvandla vitsorden och avgöra motsvarigheten till de studerandes fördel. Vitsord skall omvandlas enligt följande:

Gymnasiets vitsordsskala (5–10)		Yrkesläroanstaltens vitsordsskala (1–5)		Skala (1–3)
utmärkta	10	berömliga	5	3
berömliga	9	berömliga	5	3
goda	8	goda	4	2
nöjaktiga	7	goda	3	2
försvarliga	6	nöjaktiga	2	1
hjälpiga	5	nöjaktiga	1	1

4.7

**VITSORDSGIVNING OCH FÖRVARING
AV BEDÖMNINGSMATERIALET**

Utöver bestämmelserna i lagen och förordningen om yrkesutbildning (601/2005, 25 b §, F 603/ 2005, 10 §, 11 §, 13 §) gäller att vitsord skall ges för alla studiehelheter som motsvarar läroplansgrunderna, också för de övriga valfria studier som ingår i de yrkesinriktade studierna. Vitsorden för studiehelheter bör ges med tonvikt på de studerandes kunskande i slutskedet. Bedömningsresultaten från olika avsnitt eller yrkesprov i studierna kan inte mekaniskt räknas ihop, delas eller betonas. En del av en studiehelhet bör kunna godkännas som genomförd eller räknas till godo också utan vitsord. Då måste man försäkra sig om att de studerande kan ges ett vitsord för ifrågavarande studiehelhet i examensbetyget.

Examensbetyget är en helhet som innehåller både ett avgångsbetyg och ett yrkesprovsbetyg. Vitsordet på avgångsbetyget skall bygga på bedömningen av yrkesproven och den övriga bedömningen. Yrkesproven är av avgörande betydelse eftersom yrkesproven måste genomgåas med godkänt resultat för att den studerande skall få ett vitsord för studiehelheten på avgångsbetyget. Vitsorden antecknas enligt studiehelhet på avgångsbetyget.

Om bestämmandet av vitsordet för yrkesprovet för en studiehelhet gäller vad som bestäms i lagen om yrkesutbildning (L 601/2005, 25 b §). Enligt huvudregeln bestämmer lärarna och representanterna för arbetslivet tillsammans om det vitsord för yrkesprovet för en studiehelhet som antecknas på yrkesprovsbetyget.

Utöver det som i förordningen om yrkesutbildning (F 603/ 2005, 11 a §) bestäms om förvaring och sparande av bedömningsmaterialet, skall vitsorden för yrkesproven sparas enligt studiehelhet och föremål för bedömning i enlighet med punkt 4.4 Föremål och kriterier för bedömning. Vitsorden för yrkesproven skall motiveras i bedömningsmaterialet. Om den studerandes yrkesprov endast täcker en del av studiehelheten, skall det material som ligger till grund för bedömningen av de enskilda delarna sparas så att det är möjligt att ge ett yrkesprovsvitsord för studiehelheten. Yrkesprovsvitsorden skall antecknas enligt studiehelhet på yrkesprovsbetyget.

När en studerande som har fyllt 18 år har valt bort gymnastik och hälsokunskap samt konst- och färdighetsämnen från sitt studieprogram i enlighet med 12 § L 630/98, antecknas för de ifrågavarande studierna i avgångsbetyget en hänvisning och i nedre kanten: genomfört enligt 12 § L 630/98.

Om gemensamma studier tilläggsvis har bedrivits i samband med valfria studier, kan de i avgångsbetyget tas med i bedömningen av de gemensamma studierna. Mängden gemensamma studier överstiger då 20 sv. På avgångsbetyget nämns studierna i samband med de valfria studierna med en fotnot: fullgjord i samband med de gemensamma studierna.

För de gemensamma studierna (20 sv) som statsrådet beslutat om ges separata vitsord, som skall antecknas i avgångsbetyget. De gemensamma studier som ingår i de yrkesinriktade studiehelheterna skall bedömas som en del av de yrkesinriktade studiehelheterna. I den studerandes studiekort skall dessa studier specificeras med tanke på erkännande av kunnande och fortsatta studier.

Det kunnande som visats under perioder av inläring i arbetet skall bedömas som del av de yrkesinriktade studiehelheter där inläringen i arbetet ingår. På avgångsbetyget antecknas omfattningen av inläringen i arbetet men inte ett separat vitsord.

Lärdomsprov skall bedömas som en del av de studiehelheter där de ingår. För lärdomsprov skall också ges ett skilt vitsord som antecknas i avgångsbetyget.

4.8 FÖRNYANDE AV STUDIEPRESTATIONER OCH HÖJNING AV VITSORD

Beträffande möjlighet att ta om prestationer och höja vitsord gäller vad som bestäms i förordningen om yrkesutbildning (A 603/2005, 12 §).

4.9 RÄTTELSE AV BEDÖMNINGEN

En studerande som är missnöjd med det bedömningsbeslut som han eller hon fått efter begäran om rättelse hos rektor, lärare eller annan person som fattat beslut om bedömningen skall skriftligen

4 BEDÖMNING AV DE STUDERANDE

söka rättelse i beslutet hos det organ som tillsatts för yrkesproven i enlighet med lagen om yrkesutbildning (L 601/2005, 25 c §).

4.10

BETYG

1. EXAMENS BETYG

Examensbetyget är ett officiellt dokument, vars innehåll skall motsvara grunderna för läroplanen eller grunderna för fristående examen. Examensbetyg ges i enlighet med bestämmelserna i förordningen om yrkesutbildning (F 603/2005, 13 §). I läroavtalsutbildning som har ordnats enligt läroplansgrunderna skall utfärdas examensbetyg enligt samma grunder.

Av examensbetyget skall framgå att det består av ett avgångsbetyg och ett yrkesprovsbetyg. Examensbetyget skall också innehålla utbildningsanordnarens och/eller läroanstaltens namn.

Avgångsbetyget skall innehålla följande uppgifter:

- den studerandes namn och personbeteckning
- namnet på den avlagda examen och dess omfattning
120 sv/3 år
- namnet på det avlagda utbildningsprogrammet
- examensbenämningen
- de slutförda studierna enligt studiehelhet grupperade enligt statsrådets beslut 213/1999 och statsrådets förordning 616/2001, deras omfattning och vitsord
- det lärdomsarbete som ingick i studieveckorna, dess omfattning, namn och vitsord
- den inläring i arbetet som ingick i studieveckorna och dess omfattning samt verksamhetsområdet för inläringen i arbetet eller de breda uppgifter som utförts beskrivna på högst två rader
- datum och underskrifter
- utbildningsanordnarens/läroanstaltens stämpel.

Yrkesprovsbetyget skall innehålla följande uppgifter

- den studerandes namn och personbeteckning
- namnet på den avlagda examen och dess omfattning
120 sv/3 år

- namnet på det avlagda utbildningsprogrammet
- examensbenämningen
- de avlagda yrkesproven enligt studiehelhet (studiehelhetens namn och omfattning, en kort beskrivning av det yrkesprov som den studerande har genomgått, platsen för yrkesprovet (namn), vitsordet för yrkesprovet eller för specialstuderande en kort verbal beskrivning av den studerandes yrkeskunskande och yrkesskicklighet som visats genom yrkesprov)
- datum och underskrifter (ordföranden för organet)
- utbildningsanordnarens/läroanstaltens stämpel.

Examensbetyget skall också innehålla följande uppgifter:

- informationsuppgifter för utbildningsanordnaren eller läroanstalten
- utbildningsanordnarens eller läroanstaltens namn, om annat än ovan nämnda
- undervisningsministeriets tillstånd att ordna utbildning
- lagstiftning som utbildningen grundar sig på
- omnämnande om att utbildningen har genomförts i enlighet med de
- riksomfattande läroplansgrunder som Utbildningsstyrelsen har godkänt (datum för godkännandet och föreskriftens diarienummer)
- omnämnande om att examen har godkänts av undervisningsministeriet (datum för det ministeriebeslut eller den ministerieförordning som var i kraft när utbildningen inleddes samt diarienumret eller förordningens nummer)
- grundutbildningskrav och nivå på examen
- examensnivå i EG:s klassificering
- behörighet för fortsatta studier som utbildningen medför
- definition av omfattningen av examen, studieår och studievecka
- vitsordsskala
- de specialbestämmelser som hör till utövandet av yrket.

2. BETYG ÖVER SLUTFÖRDA STUDIER

Utöver vad som bestämts om utfärdande av betyg i förordningen om yrkesutbildning (F 603/2005, 13 §) skall de studerande ges

4 BEDÖMNING AV DE STUDERANDE

betyg över slutförda studier, yrkesprov och tidigare förvärvat kunskande. I betyget antecknas utöver vitsord också studiehelheter som de studerande har deltagit i utan att ännu få vitsord. I betygen anges dessutom vilka studier som erhållandet av examensbetyg förutsätter av de studerande.

3. SKILJEBETYG

Beträffande skiljebetyg gäller vad som bestäms i förordningen om yrkesutbildning (F 603/2005, 13 §).

4. BILAGA TILL EXAMENS BETYGET/BETYGET SOM ÄR AVSEDD FÖR INTERNATIONELLT BRUK

Om utfärdande av en sådan bilaga till examensbetyget eller betyget som är avsedd särskilt för internationellt bruk gäller vad som har bestäms i förordningen om yrkesutbildning (F603/2005, 13 §).

4.11

BEDÖMNING VID SPECIALUNDERVISNING

Bedömningen av de studerande skall följa samma principer som i andra fall. Eventuella avvikelser från läroplansgrundernas mål med stöd av 20 § och 21 § 3 mom. L 630/98 skall antecknas i betyget. Examensbetyg skall utfärdas även när examensmålen har anpassats för de studerande. x) De anpassade målen skall framgå både av avgångsbetyget och av yrkesprovsbetyget. Bedömningen skall anpassas efter de anpassade målen, vilket förutsätter att särskilda bedömningskriterier uppgörs. Enligt 10 § i förordningen 603/2005 kan yrkesproven inom specialundervisningen även bedömas verbalt. Vitsordsskalan skall vara densamma som används i allmänhet. De studerande skall veta att anpassning av utbildningsmålen kan inverka på möjligheterna till fortsatta studier och framgång i sådana studier.

Om studierna till väsentliga delar blir ofullständiga ges i stället för examensbetyg ett betyg över slutförda studier, och i en bilaga uppges vad de studerande kan bäst.

x) I alla examina och studiehelheter är det inte möjligt att anpassa målen. I grundexamen inom social-, och hälsovårdsbranschen, närvårdare, skall man beakta att de studerande varken kan få examensbetyg eller rätt att utöva ett yrke inom hälsovården om målen har anpassats i betydande grad. De mål som gäller farmakologi går inte att anpassa.

4.12

BEDÖMNING AV INVANDRARE

Studerande som är invandrare och som tillhör andra särskilda språk- och kulturgrupper skall få sina prestationer bedömda på samma sätt som andra studerande. Kunskaperna och färdigheterna skall bedömas enligt sådana metoder att vitsorden inte påverkas av eventuella brister i språkkunskan.

Om svenska eller finska inte är de studerandes modersmål, skall studierna bedömas enligt målen för svenska/finska som andra språk också i det fall att sådan undervisning inte särskilt anordnats för de studerande. Om läraren och de studerande är överens om att de studerandes kunskap i svenska/finska är på modersmålsnivå, skall kunskan bedömas enligt målen för modersmål, svenska/finska. I avgångsbetyget skall antecknas enligt vilkendera målsättningen prestationerna har bedömts; skalan bör vara 1–5.

Om de studerande inte har läst finska/svenska som det andra inhemska språket, skall det antecknas i avgångsbetyget vad de i stället har studerat.

Studerande vilkas modersmål är ett annat än läroanstaltens undervisningsspråk, skall innan de deltar i yrkesprov ha sådana språkfärdigheter att de förstår de instruktioner och bestämmelser som ges i samband med yrkesproven. Behovet av stöd skall identifieras och stödåtgärder utarbetas med läroanstalten, representanten för arbetslivet och den studerande. De som bedömer yrkesproven och de som deltar i genomförandet av yrkesproven skall vid behov förberedas så, att de vet på vilket sätt kulturella faktorer påverkar kommunikationen mellan individer. De skall också göras medvetna om vikten av att ge tydliga instruktioner.